

Naturpolitikens handleplaner

Indsatsområdet: *BRK går forrest*

Udarbejdet af **Arbejdsgruppe BRK Drift**

Beskrivelse

Bevare og understøtte eksisterende natur

Vi vil fortsætte og udvikle vores arbejde med at bevare og understøtte eksisterende natur. Den eksisterende natur er ryggraden i naturen. Dette omfatter naturtyper beskyttet efter habitatdirektivet (habitatnatur) og natur beskyttet af naturbeskyttelsesloven. I Natura2000-områder og -arealer, der grænser op til Natura2000-områder, understøttes naturen ved at gennemføre pleje der understøtter udpegningsgrundlaget for habitatnatur. For natur og arealer der grænser op til arealer beskyttet af naturbeskyttelsesloven gennemføres pleje der underbygger naturtilstanden. Kommunens skove har en særlig rolle i forhold til habitatnatur da store dele af disse er udpeget til habitatområder.

Kommunen ejer arealer som ikke er registreret som beskyttet natur, men som er tæt på at være beskyttet og har potentiale til at blive beskyttet natur. Måske er det alene grundet manglende registrering. Men det kan også være at naturplejeindsatsen skal tilpasses for at potentialet bedre kan udnyttes.

På bynære arealer kan der være udfordringer med at udføre pleje ved afgræsning som ellers er naturplejens stærkeste redskab. Her kan der være brug for andre tiltag for at underbygge et højt naturindhold.

Mere plads til naturen på kommunens grønne områder

Kommunens grønne områder passes af flere forskellige enheder i kommunen: Center for Ejendomme og Drift, Afdeling for Vej, Park og Anlæg, Grønne områder (ED-VPA-Grønne områder) og vej (ED-VPA-Vej). Center for Ejendomme og Drift, Afdeling for Ejendomsservice (ED-Ejendomsservice). Center for Natur, Miljø og Fritid, Idrætsområder (NMF-Idræt) samt naturforvaltning (NMF-Natur). De forskellige enheder har deres egne budgetter.

I Center for Ejendomme og Drift er der i budgetterne 2020-2022 sket store besparelser således at driften er blevet væsentlig mere ekstensiv. Det gælder bl.a. driften langs veje, omkring bygninger, i parker og på plæner. F.eks. vil et areal på de grønne områder under Vej, Park og Anlæg der i 2019 blev slået 2 gange om året fra 2022 kun blive slået hvert andet år. Vi vil udleve de vedtagne besparelser således, at vi får mest natur for indsatsen og således at vi mindsker eventuelle gener for naboer m.fl. for de utilsigtede konsekvenser der kan være ved at gøre græsarealerne mere vilde. Vi vil have en nuanceret tilgang, hvor nogle arealer kan gøres mere vilde, mens andre arealer passes mere intensivt for at skabe bedre muligheder for artdiversitet, samt tilgodese landskabelige værdier.

Almindelige græsarealer kan gøres mere varierede. Dette kræver ofte et anlægsindgreb, hvor man forbedrer mulighederne for en karakteristisk og varieret natur ved at gøre arealer mere tørre, mere våde, mere næringsfattige, skaber topografisk variation mv.

Vi vil passe på de små naturperler. Vi vil fortsat udvælge små arealer som har potentiale eller som allerede har høj naturværdi og som kan blive liggende i mange år, da kontinuitet er en væsentlig faktor for naturværdien. Det kan være skanser, gravhøje, klippeknoide gamle råstofgrave mv. På disse arealer udføres en artsfremmende naturpleje tilpasset det konkrete areal. Typisk vil plejen bestå i at slå vegetationen og fjerne det afslåede materiale. Dette er en betydelig dyrere indsats end bare at slå arealet. Men udført de rette steder får man tilsvarende mere naturværdi for indsatsen. I de grønne områder under VPA (Vej, Park og Anlæg) har vi en liste vi kalder høslætlisten, der kan overvejes udbygget med nye arealer.

Mere natur handler ikke kun om græs. Der er naturhensyn at tage alle steder. Hække, levende hegn, krat, træer, fliser mv. Hvis kommunen skal styrke sin indsats for mere plads til naturen så skal medarbejderne være kvalificerede til at udleve ambitionerne. Det gælder fra nuanceret lugning mellem fliserne til at passe på gamle træer på en hensigtsmæssig måde.

Mere plads til naturen på vej- og grøftekanter

Driften af vej- og grøftekanter er samlet i ét system i kommunens afdeling for vejdrift (ED-VPA-Vej). Langs vejene er der andre grønne områder som har karakter af almindelige grønne områder. Disse passes af forskellige aktører, men typisk ED-VPA-Vej eller ED-VPA-Grønne områder. Vedrørende vej- og grøftekanter har Bornholms Regionskommune i 2004 udarbejdet "Plan for bevarelse og pleje af vej- og grøftekanter", der har til formål at tilgodese de forskellige interesser der retter sig mod vej- og grøftekanter således, at det sker med så stort hensyn til naturen som muligt. Planen er udarbejdet i samarbejde mellem kommunens afdeling for vejdrift, kommunens naturafdeling og naturorganisationer. Samtlige veje blev registreret og kategoriseret i forhold til biologiske interesser. Planen har siden 2004 været brugt som en del af styring af græsmejningen.

Status på græsklipningens indhold 2021 er at forkanter bliver klippet 2x/år. Vedtagelse af budget 2020 betød at klippefrekvens på bagkanter blev ændret fra 1x/år til klipning hvert andet år. Op til frøgræsmarker bliver for- og bagkanter klippet 1x/år. På strækninger med særlig flora slås bagkanter 1x/år.

Formidlingsfyrtårne

Vi vil fortsætte og udvikle samarbejdet mellem kommunen og de to kommunale institutioner NaturBornholm og Melstedgård med henblik på at styrke kombinationen af fysisk arbejde med naturen og formidling af naturfremmende indsatser. Det kan blive win-win for naturen og institutionerne. Ved begge institutioner har kommunen store arealer og arealerne rummer både arealer med højt naturindhold og mere have- og parkagtige arealer samt landbrugsarealer.

Der er i 2021 indledt et samarbejde med NaturBornholm om at skabe naturudvikling på arealerne omkring NaturBornholm. Arbejdet med naturudvikling formidles til borgere, skoler og institutioner. På denne måde udnyttes synergi mellem kommunal indsats på de fysiske arealer med NaturBornholms formidling som en del af kommunen. Dette arbejde kan systematiseres og udvikles.

Der kan parallelt med samarbejdet med NaturBornholm skabes samarbejde med Melstedgård og Gården på arealerne omkring Melstedgård. Melstedgård og Gården formidler til bornholmere og turister omkring landbrugshistorie samt fødevarer. Brug af spiselige urter mv. i naturen er en del af formidlingen. Naturudvikling og formidling kan også relateres til arealerne ved Gudhjem Museum, hvor man er ved at udvikle en græsmark til et sommerfugleparadis.

På kommunale områder, hvor der er fokus på særlige naturværdier, kan der sættes fokus på naturpleje og formidling. Det kan f.eks. være i Rønne Syd, hvor der i forbindelse med udviklingen af et nyt boligkvarter, er fokus på forholdene for markfirben. Ud over at sætte fokus på markfirben i den grønne struktur i det nye boligkvarter kan der kigges på flere områder i Rønne Syd som kommunen ejer.

Bæredygtig skovdrift med synergi mellem natur og produktion af træ

Bornholms Regionskommune er med 2046 ha skov en af Danmarks største kommunale skovejere. Sammen med staten ejer regionskommunen ca. 50 % af skovarealet på Bornholm, i modsætning til 30 % i offentligt eje på landsplan. Ingen anden region i Danmark er så skovrig som Bornholm, med ca. 25 % af arealet dækket med skov. Omlægning af skovdriften i Bornholms Regionskommune til naturnær skovdrift, har været undervejs i hvert fald siden 2007. Omstillingen er en langsigtet proces, hvor kommunen løbende tager små skridt i den rigtige retning. Man skal have for øje, at hvad vi gør nu vil have konsekvenser langt ud i fremtiden. Billedligt talt kan skovbruget ses som en supertanker, som selvfølgelig skal have den rette kurs, men som ikke kan ændre kurs fra time til time, eller i skovens tilfælde år for år.

Naturnær skovdrift indebærer flere blandede bevoksninger og mere robuste og stabile skovtyper i forhold til storme og ændrede klima. Det er også skovtyper, der naturmæssigt indeholder langt større muligheder end i dag. Skoven bliver mere selvstyrende natur da træerne forynger sig selv og der bliver mindre plantning af træer. Der er derfor vægt på naturlig dynamik, hvor naturen får lov at udfolde sig mere frit på egne præmisser med mindre menneskelig indgriben. Den naturnære skovdrift sikrer en afbalanceret brug af naturen, som beskytter de sårbare naturtyper og arter.

Regionskommunens skove har siden 2015 været såvel FSC som PEFC certificerede. En række krav til bl.a. bæredygtig skovdrift skal overholdes. Med certificeringen er der løbende kontrol med at kommunens skove drives bæredygtigt og der hverken sprøjtes eller gødes. Certificeringen indebærer at 5 % af skoven henligger som urørt skov svarende til ca. 100 ha i de kommunale skove. Hertil kommer 5 % der er udlagt som biodiversitetsarealer. På biodiversitetsarealerne er der ekstra fokus på beskyttelse af biodiversitet ved at sikre leve-, yngle- og rasteområder for beskyttelseskrævende og rødlistede plante- og dyrearter. På Bornholm understøtter biodiversitetsarealerne i høj grad natur omfattet af habitatsdirektivet, da store dele af de kommunale skove ligger i habitatsområder.

Naturpolitikken i planarbejdet

Bornholms Regionskommune Planafdeling arbejder allerede med at bringe naturhensyn i spil i planarbejdet. Den vinkel kan intensiveres og i endnu højere grad indarbejdes som faste rutiner, hvor naturpolitikens udfoldelse indtænkes tidligt i kommende byggeprojekter på Bornholm.

Handleplan tilknyttet indsatsområdet: BRK går forrest

Udarbejdet af **Arbejdsgruppe BRK Drift**

Der er udarbejdet kort til de handlinger, hvor det er relevant. **Se kortbilag fra side 15 ff.**

#	Overskrift	Handling Uddybende beskrivelse af indholdet	Tidsplan Milepæle-varighed	Aktører Hvem ejer/bidrager	Forventet resultat Hvad vil vi opnå	Økonomi																				
Indsatsområdet: BRK går forrest (c)																										
Bevare og underbygge eksisterende natur																										
c-1	Hammerhavn	<p>Rydning af træopvækst på overdrevsskråningerne ved Hammerhavnen for at underbygge de eksisterende overdrev og heder på Hammeren habitatområde "H160 Hammeren og Slotslyngen".</p> <p>Skråningen, der grænser op til naturstyrelsens indhegning om Hammerknuden, er udpeget til overdrev, men er ikke blevet plejet i mange år og er ved at gro til. Den rummer stadig en varieret overdrevsflora. Rydningen skal ikke opfattes som at skrånningerne skal holdes helt frie for træopvækst, men som et ekstensivt indgreb for at sikre at skrånningerne ikke gror til.</p> <p>Der gennemføres botanisk registrering af det samlede naturareal sommer 2022.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	<p>Forbedre vilkårene for en varieret overdrevflora og for padder, krybdyr, sommerfugle og insekter tilpasset denne.</p> <p>Forbedret kendskab til sammensætning af vegetationen</p> <p>Koordinering af pleje med Naturstyrelsen som passer Hammerknuden.</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,02</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,02</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Kan udføres både på budget for ED samt NMF. Indpasses afdelingsvis i opgaveporteføljen indenfor eksisterende ressourcer</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,02	0,01	0,01	0,01	Heraf eksisterende midler	0,02	0,01	0,01	0,01	Heraf nye budgetmidler				
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,02	0,01	0,01	0,01																						
Heraf eksisterende midler	0,02	0,01	0,01	0,01																						
Heraf nye budgetmidler																										
c-2	Rasteplads ved Langebjerg	<p>Ekstensivere driften på rastepladsen på Langebjergvej ved Langebjerg så det passer bedre til naturen på Langebjerg, del af habitatområde "H160 Hammeren og Slotslyngen".</p> <p>Nuværende drift er at arealet klippes 2x/år. Ændres til slåning af græsset 1x om året. Langs stier sikres fremkommeligheden ved hyppigere slåning. En del af arealet er under tilgroning, her tyndes i skoven for at give lys til jordbunden.</p> <p>Det undersøges om arealet kan indgå i den samlede naturpleje af Langebjerg i samarbejde med naturstyrelsen.</p> <p>Der gennemføres botanisk registrering af det samlede naturareal sommer 2022.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Vej NMF-Natur	<p>Forbedre vilkårene for en varieret overdrevflora og for padder, krybdyr, sommerfugle og insekter tilpasset denne.</p> <p>Koordinering af plejen med Naturstyrelsen som passer Langebjerg</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,01</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,01</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,05</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Omlægning af drift sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,01	0,005	0,005	0,005	Heraf eksisterende midler	0,01	0,005	0,005	0,05	Heraf nye budgetmidler				
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,01	0,005	0,005	0,005																						
Heraf eksisterende midler	0,01	0,005	0,005	0,05																						
Heraf nye budgetmidler																										
c-3	Den Grønne Ring-Snorrebakken	<p>Rydning af træopvækst på overdrevsskråningerne på Snorrebakken (66.000 m2).</p> <p>Siden råstofgravningen har skrånningerne udviklet sig til værdifulde overdrevsarealer. Der skal ryddes træer for at sikre tilstanden af de artsrige overdrev der har brug for at der kommer sol og varme for at opretholde en urterig vegetation. Små buske og træer har værdi for krybdyr så det er ikke total rydning af skrånningerne</p>	2022 og frem	ED-VPA-Skov NMF-Natur	<p>Forbedre vilkårene for en varieret overdrevflora og for padder, krybdyr og insekter tilpasset denne.</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Der blev brugt 0,05 mio. kr. på rydning i 2021. Omlægning af drift sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,01	0,01	0,01	0,01	Heraf eksisterende midler	0,01	0,01	0,01	0,01	Heraf nye budgetmidler				
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,01	0,01	0,01	0,01																						
Heraf eksisterende midler	0,01	0,01	0,01	0,01																						
Heraf nye budgetmidler																										

c-4	NaturBornholm	<p>Mere målrettet naturpleje på græsarealerne omkring NaturBornholm.</p> <p>Her har der været afgræsset i mange år. De er tæt på at kunne klassificeres som beskyttet natur. Der gennemføres vegetationsanalyser for at se om arealerne har kvalitet til at kunne udpeges til § 3. Der laves handleplan for naturpleje og gennemførelse af strukturforbedrende tiltag for at øge artsdiversiteten.</p> <p>Denne handling hænger sammen med analysearbejdet i handling c-7 arealer med potentiale. Der er overlap mellem c-4, c-24 Naturforbedring ved NaturBornholm og c-26 NaturBornholm og Melstedgård.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Forbedre vilkårene for en varieret overdrevflora og for padder, krybdyr og insekter tilpasset denne.	Bemærkninger: Der kan først estimeres økonomi når der foreligger konkrete handleplaner.
c-5	Bornholms Kunstmuseum	<p>Mere målrettet naturpleje på græsarealerne omkring Bornholms kunstmuseum.</p> <p>Her har der været afgræsset i mange år. De er tæt på at kunne klassificeres som beskyttet natur. Der gennemføres vegetationsanalyser for at se om arealerne har kvalitet til at kunne udpeges til § 3. Der laves handleplan for naturpleje og gennemførelse af strukturforbedrende tiltag for at øge artsdiversiteten.</p> <p>Denne handling hænger sammen med analysearbejdet i handling c-6 Analyse af naturtilstand</p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Forbedre vilkårene for en varieret overdrevflora og for padder, krybdyr og insekter tilpasset denne.	Bemærkninger: Der kan først estimeres økonomi når der foreligger konkrete handleplaner.
c-6	Analyse af naturtilstand	<p>Analyse af naturtilstanden på kommunale arealer omfattet af habitatdirektivet og naturbeskyttelsesloven samt arealer der grænser op til disse og handleplan for disse.</p> <p>Denne foreløbige liste omfatter områder som ligger indenfor habitatområder eller i umiddelbar nærhed heraf:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osandbugten, Sandvig • Hammerhavn • c-5 Bornholms Kunstmuseum • Bølshavn Frihed <p>Den endelige liste præsenteres sammen med den endelige analyse.</p>	Fra 2023	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Skov NMF-Natur	Handleplan for mere natur hvor naturpotentialet er størst	Bemærkninger: Der kan først estimeres økonomi når der foreligger konkrete handleplaner.
c-7	Arealer med potentiale	<p>Analyse af hvor mange af kommunens arealer der har potentiale til at blive naturbeskyttede indenfor 10 år samt en handleplan for disse.</p> <p>Listen omfatter områder som <u>ikke</u> ligger indenfor habitatområder eller i umiddelbar nærhed heraf.</p> <p>Denne foreløbige liste omfatter områder vurderes at have potentiale til at blive naturbeskyttede:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baunevej, Pedersker • Nedlagte råstofgrave, Rønne • c-4 NaturBornholm • Ringebakkerne, Vang • Melsted Kyst 	Fra 2023	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Skov NMF-Natur	Handleplan for mere natur hvor naturpotentialet er størst	Bemærkninger: Der kan først estimeres økonomi når der foreligger konkrete handleplaner.

		<ul style="list-style-type: none"> Årsdale Kyst <p>Den endelige liste præsenteres sammen med den endelige analyse.</p>																								
c-8	Biodiversitetspuljen på kommunale arealer	<p>Biodiversitetspuljen. Natur på kommunale arealer</p> <p>Der tages årligt stilling til i hvor høj grad der skal sættes midler af til prioritering af natur på kommunale arealer. Gennem biodiversitetspuljen prioriterer kommunen også indsatser på private arealer f.eks. oprensning af søer, fritlægning af rørlagte å-løb o. lign.</p> <p><i>Se mere i indsatsområde "Sikre og genoprette værdifuld natur" (handling #2).</i></p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Skov ED-VPA-Vej ED-Ejendomsservice NMF-Natur NMF-Idræt	Den konkrete naturgevinst ved de konkrete projekter samt den formidlingsmæssige værdi kan som to parametre indgå i vurderingen	Bemærkninger: Der kan først estimeres økonomi når der foreligger konkrete ansøgninger. Økonomien indgår når der fremsættes sager vedrørende biodiversitetspuljen.																				
Mere plads til naturen på vej- og grøftekanter, ved bygninger, på idrætsområder og de grønne områder i øvrigt																										
c-9	Rasteplads Bukkevejen	<p>Klippes. pt. 2x år. Hele arealet klippes 1x/år. Der klippes stier rundt på arealet så der både er arealer med højt og lavt græs. På arealet etableres "insekthotel" i form af store træstammer eller lignende.</p> <p>Eksisterende levende hegns skal muligvis udtyndes lokalt fort at skabe variation i bevoksning.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Vej	Mere natur og potentiale for større biodiversitet	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Få etableringsomkostninger. Daglig drift kan formegentlig udføres indenfor nuværende budget.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,005	0,005	0,005	0,005	Heraf eksisterende midler	0,005	0,005	0,005	0,005	Heraf nye budgetmidler				
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,005	0,005	0,005	0,005																						
Heraf eksisterende midler	0,005	0,005	0,005	0,005																						
Heraf nye budgetmidler																										
c-10	Trekant ved Helligdomsvej/Klemens kervej	<p>Pt. klippes forkanter 2x/år og fladen klippes ½x. Samme klippefrekvens men afklip fjernes for at skabe et mere næringsfattigt areal og for at give lys til diverse vækster.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Vej	Mere natur og potentiale for større biodiversitet	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> <td>0,005</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Ingen etableringsomkostninger. I dag slås græsset, men afklip fjernes ikke. Hvis afklip skal fjernes vil det kræve en hel del mandetimer (manuel opsamling) samt til økonomi til bortskaffelse (kørsel+BOFA).</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,005	0,005	0,005	0,005	Heraf eksisterende midler	0,005	0,005	0,005	0,005	Heraf nye budgetmidler				
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,005	0,005	0,005	0,005																						
Heraf eksisterende midler	0,005	0,005	0,005	0,005																						
Heraf nye budgetmidler																										
c-11	Trekant ved Årsdalevej/Nordvangen	Denne udgår da arealet ikke er et kommunalt vejareal		ED-VPA-Vej																						
c-12	Græsflader ved P-plads Bobbevej	<p>Klippes i dag 2x/år. Dette ændres til klipning i forskellige niveauer:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Striber med langt græs (klippes 1x/år) -Striber med kortere græs (klippes 2x/år) - Klippede stier (klippes 3-4x/år) 	2022 og frem	ED-VPA-Vej	Mere natur og potentiale for større biodiversitet	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> <td>0,01</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,01	0,01	0,01	0,01	Heraf eksisterende midler	0	0	0	0					
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,01	0,01	0,01	0,01																						
Heraf eksisterende midler	0	0	0	0																						

						Heraf nye budgetmidler	0,01	0,01	0,01	0,01																
						Bemærkninger:																				
c-13	Vilde arealer på inaktive fodboldbaner	<p>Fodboldbaner som ikke er aktive omlægges til "Vilde Arealer" ind til de bliver aktive igen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Klemensker stadion, lysbanen (8000 m2) Østerlars stadion, bane 2 (8000 m2) Rønne stadion nord, bane 10 (7000 m2) Rønne stadion syd, bane 4 (10.000 m2) <p>Arealerne lades sommeren over stå uklippet. Der slås stier så der dannes gange/labyrinter/figurer. Til slut på året slås arealet og græs opsamles på hele eller dele af arealet afhængigt af behov. Ved denne håndtering kan boldbaner der ikke er i brug midlertidigt få lov at blive mere vilde, men holdes i en stand så de relativt nemt kan sættes i drift igen til boldbane. Stierne der slås betyder at man kan gå ture på arealerne.</p> <p><i>Sammenhæng med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	2022 og frem	NMF-Idræt	Mere natur og potentiale for større biodiversitet	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Budget forventes at gå lige op med forbruget der er i dag. Omlægning til ny drift vil minimere månedlige klipninger, men derimod have en dyrere klipping ved den årlige håndtering.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0	0	0	0	Heraf eksisterende midler	0	0	0	0	Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0	0	0	0																						
Heraf eksisterende midler	0	0	0	0																						
Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0																						
c-14	Vilde arealer ved kommunens bygninger	<p>Ved i første omgang nogle af kommunens bygninger kan disse omlægges til "Vilde Arealer".</p> <ul style="list-style-type: none"> Vestermarie skole boldbane (ca 1500 m2) Nexø børnehus (ca 700 m2) SACS Klintebo skovhus, Åkirkeby (ca 1000 m2) 10. klassecenteret, Rønne (ca 400 m2) Rehabiliteringscenter Sønderbo, Rønne (ca 400 m2) <p>Arealerne lades sommeren over stå uberørt, hvor eneste håndtering er slåning af stier løbende, så der dannes gange/labyrinter/figurer. Til slut på året slås arealet og græs opsamles på hele eller dele af arealet. Ved denne håndtering lades arealerne ikke spring ud i skov, men kan holdes hvis det er aktuelt at de skal sættes i drift igen til boldbane eller andet.</p> <p><i>Sammenhæng med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	2022 og frem	ED-Ejendomsservice	Mere natur og potentiale for større biodiversitet	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Budget til etablering forventes at gå lige op med forbruget der er i dag. Omlægning til ny drift vil minimere månedlige klipninger, men derimod have en dyrere klipping ved den årlige håndtering.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0	0	0	0	Heraf eksisterende midler	0	0	0	0	Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0	0	0	0																						
Heraf eksisterende midler	0	0	0	0																						
Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0																						
c-15	Indgangsportal Åkirkeby	<p>Indgangsportal og naturområde på Nexøvej hvor man kører ind i Åkirkeby.</p> <p>Projekt der skal skabe et markant område, der siger velkommen til Åkirkeby samt udvikling af naturværdierne i området.</p> <p>Projektet udvikles i dialog med lokale. Processen køres i samarbejde med områdefornyelsesprojektet med henblik på etablering efterår 2022.</p> <p><i>Sammenhæng med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	2022 - 2023	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Vej NMF-Natur	Mere natur og potentiale for større biodiversitet	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,2</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,2</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Afhængig af ambitionerne kan behovet for penge stige. Hvis der skal bruges flere penge end skitseret kræves der fundraising eller nye budgetmidler.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,2	0	0	0	Heraf eksisterende midler	0,2	0	0	0	Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,2	0	0	0																						
Heraf eksisterende midler	0,2	0	0	0																						
Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0																						

c-16	Urørt natur i byerne	<p>Urørt natur i byerne.</p> <p>Med budget 2022 er det vedtaget at udlægge 22 arealer på i alt 7,3 ha i byerne på Bornholm til urørte arealer. Arealerne er udvalgt langs skovkanter, vandløb og lignende, hvor det vurderes at virkningen med forvildelse er størst og hvor ulemperne er færrest. Der er ikke valgt naturarealer, der kræver pleje i henhold til naturbeskyttelsesloven samt arealer tæt på kysten. Ved at følge arealerne over årene fås indtryk af hvordan græsarealer udvikler sig til krat og skov og hvad naturindhold de får. Der kan opstå problemer i sammenhængen mellem den vilde natur der udvikler sig vildt og så de andre interesser og problemer der er omkring byerne.</p> <p><i>Sammenhæng med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder	Mere vild natur i byerne	<p>Bemærkninger:</p> <p>Ingen ændring, da det er vedtaget med budget 2022. Med besparelsen er bevillingen taget fra de enkelte arealer med budgetbeslutningen.</p>																				
c-17	Flere små naturperler	<p>Analyse af hvilke arealer der kan komme på høslætlisten og handleplan for denne.</p> <p>Høslætlisten er en oversigt over 25 arealer på De grønne områder, hvor der er potentiale for en varieret flora og hvor slåning af græsset kombineret med opsamling understøtter en positiv vegetationsudvikling. Arealerne har en størrelse og karakter der betyder at slåning og opsamling foregår manuelt. Det skal overvejes om hvert budgetområde skal have sin egen liste, om der skal laves en fælles liste for alle kommunens arealer eller om listen er uaktuel for andre budgetområder end de grønne områder. Da høslæt er et relativt dyrt redskab at bruge skal de arealer som man udvælger til høslæt vælges med omhu.</p> <p>Der er overlap til de handlinger i handlingsplanen hvor der indgår opsamling af græs på mindre arealer: c-10 Trekantved Helligdomsvej/Klemenservej, c-11 Trekanter ved Årsdalevej/Nordvangen, c-22 Opsamling på 3 udvalgte skråninger</p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Vej ED-ES	Mere natur i byerne og langs vejene	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Beløbet angiver prisen på den nuværende høslætliste. Den fremtidige pris afhænger af hvor mange og hvor store arealer der inddrages.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,05	0,05	0,05	0,05	Heraf eksisterende midler	0,05	0,05	0,05	0,05	Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,05	0,05	0,05	0,05																						
Heraf eksisterende midler	0,05	0,05	0,05	0,05																						
Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0																						
c-18	Græsarealer med naturpotentiale	<p>Analyse af og forslag til handleplan for græsarealer hvor naturpotentialet fremmes ved naturfremmende anlægstiltag.</p> <p>Formålet med de naturfremmende anlægstiltag er at ændre naturgrundlaget og derved skabe bedre grundlag for at der kan udvikle sig en varieret flora og mere varierede fysiske forhold hvor insekter og smådyr kan leve. Tiltagene kan være at gøre jordbunden mere våd eller tør, at gøre jorden mere næringfattig, introducere grus- og stenbunker osv.</p> <p>Der er en række handlinger der arbejder med samme tema: c-4 NaturBornholm, c-5 Bornholms Kunstmuseum, c-</p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Vej NMF-Natur ED-ES NMF-Idræt	Mere plads til naturen	<p>Bemærkninger:</p> <p>Der kan først estimeres økonomi når der foreligger konkrete handleplaner.</p> <p>Omkostningerne vil primært være anlægsomkostninger, men relaterede driftsomkostninger kan medfølge hvis det bliver mere kompliceret at passe arealerne efterfølgende.</p>																				

		<p>24 Naturforbedring ved NaturBornholm, c-25 Grøn struktur i Rønne Syd og c-26 NaturBornholm og Melstedgård.</p> <p>Omfanget af tiltag skal tilpasses den konkrete situation det konkrete sted.</p>																								
c-19	Vildt projekt Rønne Stadion Nord	<p>Rønne Stadion Nord rummer en række fodboldbaner omkranset af levende hegn. I den nordlige ende ved Bornholms Energi og Forsyning har et forsyningsbassin findes to områder på 2000 m2 som ikke benyttes til idrætsformål. Med udgangspunkt i forvildning af disse områder vil idrætsområderne udvikle et projekt hvor naturen får mere plads på stadionområdet. De mange levende hegn inddrages i projektet og mulighederne for at kombinere mere natur og forbedrede muligheder for fysisk udfoldelse i randzonerne omkring boldbanerne områder inddrages.</p> <p>Projektet kan ligeledes sammenkobles med handling c-13 Vilde arealer på inaktive fodboldbaner, som en af banerne på stadion er med i.</p> <p>Inddragelse af lokale og brugere samt BEOF i 2022 med henblik på at udvikle et projekt der igangsættes i 2023</p> <p><i>Sammenhæng med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	2023 og frem	NMF-Idræt	Mere plads til naturen på de arealer som ikke bruges til boldspil.	Bemærkninger: Der kan først beregnes økonomi når der foreligger konkrete planer																				
c-20	Træpolitik	<p>Formulere en træpolitik for træer på kommunale arealer.</p> <p>En træpolitik rummer bestemmelser om, hvor man ønsker træer og hvor mange. Hvad skal der til før man vil fælde træerne og vil man beskære. Gamle træer har som eksempel høj naturværdi, men kan også være store og risikable. Hvordan skal man håndtere gamle træer?</p> <p>I træpolitikken skal man tage stilling til hvor store dele af kommunen politikken skal gælde. Langs gader, stræder og på pladser i byerne, veje i landzone, parker, overlap til skoven. Træpolitikken kan være en stor og omfattende sag, men kan også være smal i sit formål og målrettet særlige steder og forhold.</p> <p><i>Sammenhæng med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	2023 og frem	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Vej ED-Ejendomsservice NMF-Idræt NMF-Natur RIS-Udvikling og Plan	Mere plads til naturen	Bemærkninger: Der kan først beregnes økonomi når der foreligger konkrete planer.																				
c-21	Kompetenceudvikling	<p>For at styrke kompetencerne i den samlede organisation udarbejdes en plan for intern uddannelse.</p> <p>Det skal være sjovt og interessant at arbejde med naturpolitikken. Man skal have fagligheden på plads for at kunne opnå resultater samt kunne stå på mål for sine handlinger. Indledningsvis vil vi målrette indsatsen mod dem, som har ansvaret for at planlægge og tilrettelægge arbejdet.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Vej ED-Ejendomsservice NMF-Idræt NMF-Natur RIS-Udvikling og Plan	Når medarbejdernes kompetence stiger så øges også succesraten med de ting vi beskæftiger os med	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,03</td> <td>0,03</td> <td>0,03</td> <td>0,03</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,03</td> <td>0,03</td> <td>0,03</td> <td>0,03</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Afholdelse af kurser ved eksterne oplægsholdere.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,03	0,03	0,03	0,03	Heraf eksisterende midler	0,03	0,03	0,03	0,03	Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,03	0,03	0,03	0,03																						
Heraf eksisterende midler	0,03	0,03	0,03	0,03																						
Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0																						

c-22	Opsamling på 3 udvalgte skråninger	<p>Igangsætte opsamling af afslået materiale på 3 udvalgte skråninger. Opsamling af materiale øger naturværdien af arealerne da førnelaget mindskes således at der kan komme sol og varme til jordbunden således at flere plantearter kan etablere sig og jordlevende insekter bedre kan finde steder at gennemføre deres livscyklus</p> <p>Fjernelse af afklip langs veje er fordel for naturen men også en stor fordel rent vejteknisk, eftersom afklippet ikke ender i grøfter/afvandingsanlæg.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skrånningen ved bombarderbillen på Sdr Landevej på begge sider af vejen. • Sydvendt vejkant på Røvej ved trekanten Helligdomsvej x Røvej • Ndr Borrelyngsvej på begge sider af Blåholtsvej <p>Opsamling af afklip udføres allerede i flere andre kommuner og vil bestemt også være muligt på Bornholm.</p> <p>Opstart på registrering af vejnettet for at tilpasse den biologiske kategorisering.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Vej NMF-Natur	Mere artsdiversitet langs vejene	<table border="1" data-bbox="2294 174 2828 430"> <thead> <tr> <th>Beløb i mio. kr. (2 decimaler)</th> <th>2022 (år 1)</th> <th>2023 (år 2)</th> <th>2024 (år 3)</th> <th>2025 (år 4)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Estimeret beløb i alt</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> </tr> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> <td>0,05</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Bemærkninger: Der opstartes i det små indenfor eksisterende budget. Hvis tiltag med opsamling skal udbredes til store områder så der skabes en væsentlig forskel for naturen så kræver det budgetmæssig forøgelse.</p> <p>Uanset opsamlingsmetode (manuelt eller maskinelt) vil driftsomkostninger i forhold til normal rabatklipping stige markant da processen kræver håndtering, bortkørsel + evt. deponi af græsafklippet.</p> <p>Maskinel opsamling er absolut at foretrække både økonomisk og mandskabsmæssigt. Maskinel opsamling vil dog kræve investering i på omkring 600.000-800.000 kr. pr. maskine, da der er tale om materiel som BRK pt. ikke råder over. Da der vil være behov for op til 5 maskiner, er der tale om en investering i millionklassen.</p>	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)	Estimeret beløb i alt	0,05	0,05	0,05	0,05	Heraf eksisterende midler	0,05	0,05	0,05	0,05	Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0
Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)																						
Estimeret beløb i alt	0,05	0,05	0,05	0,05																						
Heraf eksisterende midler	0,05	0,05	0,05	0,05																						
Heraf nye budgetmidler	0	0	0	0																						
c-23	Forøge biodiversitet langs veje og grøftekanter	<p>Analysere mulighederne for at forøge biodiversiteten langs veje og grøftekanter og fremlægge handleplan herfor.</p> <p>Handleplanen kan blandt andet rumme analyse af:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sammenhæng mellem sen slåning og klargøring til vinter • Kan man nogle steder nøjes med at slå det hele én gang. Og hvilke steder vil det være en fordel at gøre det om sommeren henholdsvis om efteråret. • Nuanceret slåning hvor man træner chaufførerne til at kunne slå udenom særlige arter. • Forsøgsstrækninger • Små naturperler som kunne komme på høslætlisten • Analyse af naboarealer og deres betydning for vejarealerne og vice versa med henblik på at finde arealer hvor naturpotentialet er højest. • Hvordan tilgodeser man bedst sommerfugle og andre insekters livscyklus <p>Denne handling skal koordineres med NMU ønsker for grøftekanstsslåning samt kampagner</p>	Analyse i 2022 Evt. implementering fra 2023 og frem	ED-VPA-Grønne områder ED-VPA-Vej NMF-Natur NMF-Vej	Mere artsdiversitet langs vejene	<p>Bemærkninger: Der kan først regnes økonomi, når der foreligger konkrete handleplaner. Udarbejdelse af planen sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer</p>																				
Formidlingsfyrtårne																										

c-24	Naturforbedring ved NaturBornholm	<p>Der er i 2021 etableret naturforbedringer på arealerne omkring NaturBornholm samt formidling heraf. Dette arbejde fortsætter i 2022.</p> <p>Arbejdet med naturudvikling formidles til borgere, skoler og institutioner. På denne måde udnyttes synergi mellem kommunal indsats på de fysiske arealer med NaturBornholms formidling som en del af kommunen. Dette arbejde kan systematiseres og udvikles. Der bliver i foråret 2022 husstandsomdelt en folder til samtlige bornholmere der fortæller om arbejdet og giver inspiration til at besøge stedet for at se med egne øjne samt opfordring til at gå i gang på egen matrikel.</p> <p><i>Indgår som grundlag for indsatsområdet "Kommunikation og motiverende formidling" (se f-2)</i></p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur NaturBornholm Skoler og institutioner	Ud over den konkrete naturforbedring bliver bornholmerne mere oplyst om hvad de selv kan gøre for naturen på deres egne arealer. Hvis bornholmerne bliver inspireret kan indsatsen vokse med en faktor mange.	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)
						Estimeret beløb i alt	0,05	?	?	?
						Heraf eksisterende midler	0,05	?	?	?
						Heraf nye budgetmidler	0	?	?	?
<p>Bemærkninger: Ambitionsniveauet i formidlingsfyrtårnet afgør de økonomiske omkostninger. De midler der er afsat i 2022 er for at sikre at etableringsarbejdet igangsat i 2021 bliver færdiggjort.</p>										
c-25	Grøn struktur i Rønne Syd	<p>Etablering af grøn struktur i Rønne Syd forventes at blive behandlet som anlægsbevilling.</p> <p>Plan for grøn infrastruktur i Søndre Løkker (Rønne Syd, etape 3) blev vedtaget af Kommunalbestyrelsen 28. januar 2021. Fokus i planen er på at sikre den samlede økologiske funktionalitet i området. De enkelte delelementer og indsatser, som kommer til at indgå i planen, vil blive tilpasset til det vidensgrundlag som opnås undervejs.</p> <p><i>Sammenhæng med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	2022 og frem	ED-VPA-Grønne områder RIS-Udvikling og plan	Konkrete naturforbedringer der giver bedre levevilkår for firben og insekter	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)
						Estimeret beløb i alt	0,25	0,035	0,035	0,035
						Heraf eksisterende midler	0	0	0	0
						Heraf nye budgetmidler	0,25	0,035	0,035	0,035
<p>Bemærkninger: De angivne beløb er den økonomiske ramme angivet i dagsordenspunktet fra Kommunalbestyrelsesmødet 28. januar 2021. Grøn struktur fremføres som bevillingsansøgning 1. halvår 2022.</p>										
c-26	NaturBornholm og Melstedgård	<p>Analyse af muligheder for at styrke sammenhængen mellem naturforbedringer og formidling ved NaturBornholm og Melstedgård og formulering af en handleplan herfor.</p> <p><i>Skal ses som en fortsættelse af C-24 og skal tilvejebringe det fremtidige grundlag for indsatsområdet "Kommunikation og motiverende formidling" (se #f-2)</i></p>	2023 og frem	ED-VPA-Grønne områder RIS-Udvikling og plan	Styrkelse af natur og formidling	Bemærkninger: Der kan først beregnes økonomi når der foreligger konkrete handleplaner				
c-27	Dyreliv i Rønne Syd	<p>Analyse af muligheder for at styrke bestanden af mark- og skovfirben samt løvfrø og flagermus i Rønne Syd og formulering af en handleplan herfor.</p> <p>Der er stort fokus på Rønne Syd i forhold til naturværdierne der er på spil i forhold til kommunens byudvikling. Ved at arbejdet med de relativt store kommunale arealer med skov, marker og natur der er i området som helhed kan der skabes fokus på en positiv udvikling i området som helhed.</p>	2023 og frem	ED-VPA-Grønne områder RIS-Udvikling og plan	Styrkelse af natur og formidling	Bemærkninger: Der kan først beregnes økonomi når der foreligger konkret handleplan				
Bæredygtig skovdrift med synergi mellem natur og produktion af træ										
c-28	Lysåbne naturtyper, skovbryn og overgangszoner	Fortsætte med og udvikle pleje af lysåbne naturtyper i skoven samt indre og ydre skovbryn og overgangszoner mellem skov og åben natur. Fremlæggelse af handleplan for 2023 og frem.	2022 og frem	ED-VPA-Skov ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Styrkelse af skovens naturindhold	Beløb i mio. kr. (2 decimaler)	2022 (år 1)	2023 (år 2)	2024 (år 3)	2025 (år 4)
						Estimeret beløb i alt	0,04	0,2	0,2	0,2

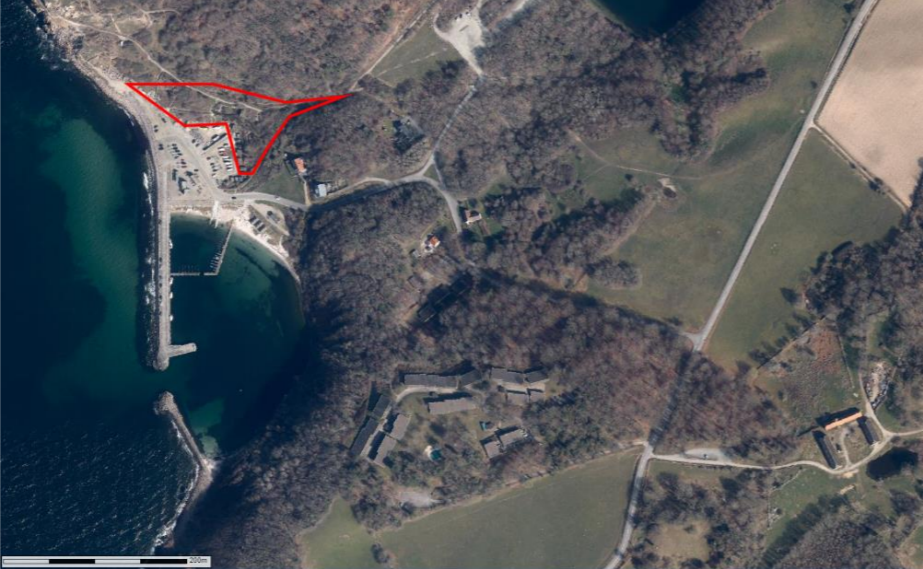

		<p>De lysåbne arealer i skoven er en naturlig del af vores skove. De lysåbne biotoper, som plejes i Bornholms Regionskommunes skove er eksempelvis moser, heder, overdrev og våde enge. De åbne arealer kræver pleje, for ikke at springe i skov og derfor afgræsses, kratryddes eller brakpudses arealerne.</p> <p>Handling: På arealer i skoven hvor der i den nuværende drift blot brakpudses, skal det afslåede materiale fjernes og dermed udpine jorden. Udpiningen resulterer i en positiv udvikling af den naturlige vegetation.</p> <p>Nedenstående arealer brakpudses en gang årligt og det afklippede materiale efterlades på arealet.</p> <table border="1"> <tr> <td>Skov:</td> <td>Ha:</td> </tr> <tr> <td>Åkirkeby Plantage</td> <td>1,2</td> </tr> <tr> <td>Rønne Plantage</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Åker plantage</td> <td>0,5</td> </tr> <tr> <td>Nexø Lystskov</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Nyker Plantage</td> <td>0,5</td> </tr> <tr> <td>Vestermarie Plantage</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>I alt:</td> <td>11,2 ha</td> </tr> </table> <p>I overgangszonerne mellem skoven og de åbne arealer, de såkaldte indre og ydre skovbryn, har stor biologisk værdi for en række arter. Det har de, fordi der opstår en naturlig gradient hvor lys, vind og fugtighed er en varierende faktor og dermed skabes levesteder for en lang række arter. Disse arealer kræver pleje for at holde sig åbne og skabe muligheder for blomstrende træer og buske.</p> <p>Handling: Et konkret tiltag kunne være at udvide hegningen ved Storengen i Pedersker Plantage og afgræsse tilstødende skovarealer (se kort).</p> <p>Overgangszonerne rummer ofte spændende elementer af naturen i skoven. Disse naturelementer betegnes som nøglebiotoper og rummer dermed levesteder for en lang række arter. Mange nøglebiotoper er registreret i skovene, men yderligere kan findes og registreres.</p>	Skov:	Ha:	Åkirkeby Plantage	1,2	Rønne Plantage	6	Åker plantage	0,5	Nexø Lystskov	1	Nyker Plantage	0,5	Vestermarie Plantage	2	I alt:	11,2 ha				<table border="1"> <tr> <td>Heraf eksisterende midler</td> <td>0,04</td> <td>0,04</td> <td>0,04</td> <td>0,04</td> </tr> <tr> <td>Heraf nye budgetmidler</td> <td>0</td> <td>0,16</td> <td>0,16</td> <td>0,16</td> </tr> </table> <p>Bemærkninger: Omlægning af drift sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer. Fra 2023 afhænger det af budgetforhandlinger</p>	Heraf eksisterende midler	0,04	0,04	0,04	0,04	Heraf nye budgetmidler	0	0,16	0,16	0,16
Skov:	Ha:																															
Åkirkeby Plantage	1,2																															
Rønne Plantage	6																															
Åker plantage	0,5																															
Nexø Lystskov	1																															
Nyker Plantage	0,5																															
Vestermarie Plantage	2																															
I alt:	11,2 ha																															
Heraf eksisterende midler	0,04	0,04	0,04	0,04																												
Heraf nye budgetmidler	0	0,16	0,16	0,16																												
c-29	Dødt ved og veterantræer	<p>Fortsætte med og udvikle videre på procedurer for at efterlade dødt ved i skovene og bevaring af veterantræer.</p> <p>Dødt ved: En naturlig del i at være have en PEFC- og FSC certificeret skov er at efterlade døde og døende træer i skoven, såkaldt dødt ved. Dette forekommer for såvel stående, som liggende dødt ved. Dødt ved skal skabe levesteder for svampe, insekter, laver og mosser.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Skov ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Styrkelse af skovens naturindhold	Bemærkninger: Omlægning af drift sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer																										

		<p>Veterantræer: Bornholms Regionskommunes skove er i skovmæssig sammenhæng forholdsvis ung skov. Derfor møder man sjældent rigtig gamle træer i skovene på den gamle højlyng. Men det giver sig selv at for at træer kan blive gamle, skal de bevares. Yngre træer vil typisk have gode sundhedstegn og dermed ikke nødvendigvis danne gode levevilkår for andre organismer. Træerne vil med alderen udvikle en lang række "skavanker" (hulheder, rådne partier, grov og tyk bark), der vil danne grobund for svampe, insekter, hulrugende fugle, flagermus, samt mosser og larver.</p> <p>Træer med høj alder og naturlige skader, som kan skabe levesteder for en række arter bevares. Desuden kan formidling af hvorfor skoven "roder".</p> <p>Medarbejdere og entreprenør, som arbejder i skoven skal forstå vigtigheden af dødt ved og veterantræer. Borgerne skal forstå at skoven "roder" og det skal formidles på en god måde.</p>							
c-30	Naturlig hydrologi	<p>Fortsætte med og udvikle på arbejdet med at udvikle naturlig hydrologi i skoven.</p> <p>Vand er liv – Det danske istidslandskab og ikke mindst det bornholmske, skaber optimale forhold for små og større vådområder. Vand er de ultimative faktorer, som styrer hvilken naturlig vegetation og artsfordeling/sammensætning vi ser i skoven. Vand kan styre iltforhold i jorden og være stillestående og iltfattig og dermed forhindre omsætningen af organisk materiale i jorden. Modsat kan vandet også være strømmende og iltrigt og bidrage til en rig vegetation. Alt i alt er vand liv og dynamik i skoven.</p> <p>I Bornholms Regionskommunes skove er der historisk set blevet gravet grøfter, for at sikre afvandingen for at tilgodese skovdyrkingen. De sidste mange år er der ikke blevet vedligeholdt grøfter i skoven og dermed vil den naturlige hydrologi gradvis genskabes.</p> <p>Der vil i denne sammenhæng opstå mange af de gamle højmoser med tørvedannelse i skovene.</p> <p>Undersøgelse af potentialet for på sigt at genskabe den naturlige hydrologi i skovene.</p> <p>Forløb af registrering af den naturlige hydrologi i kommunens plantager og skove:</p> <table border="1"> <tr> <td>2022</td> </tr> <tr> <td>Pedersker Plantage</td> </tr> <tr> <td>Åkirkeby Plantage</td> </tr> </table>	2022	Pedersker Plantage	Åkirkeby Plantage	2022 og frem	ED-VPA-Skov ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Styrkelse af skovens naturindhold	Bemærkninger: Der kan først regnes økonomi, når der foreligger konkrete handleplaner.
2022									
Pedersker Plantage									
Åkirkeby Plantage									

		<table border="1"> <tr><td>2023</td></tr> <tr><td>Stavsdal Plantage</td></tr> <tr><td>Vestermarie Plantage</td></tr> <tr><td>Nyker Plantage</td></tr> <tr><td>2024</td></tr> <tr><td>De bynære skove</td></tr> <tr><td>Østermarie Plantage</td></tr> <tr><td>2025</td></tr> <tr><td>Åker Plantage</td></tr> <tr><td>Hasle Lystskov</td></tr> <tr><td>Rønne Plantage</td></tr> </table> <p>Genskabelsen af den naturlige hydrologi i skoven vil skabe en række levesteder for dyr og planter. Disse skal registreres som nøglebiotoper.</p>	2023	Stavsdal Plantage	Vestermarie Plantage	Nyker Plantage	2024	De bynære skove	Østermarie Plantage	2025	Åker Plantage	Hasle Lystskov	Rønne Plantage				
2023																	
Stavsdal Plantage																	
Vestermarie Plantage																	
Nyker Plantage																	
2024																	
De bynære skove																	
Østermarie Plantage																	
2025																	
Åker Plantage																	
Hasle Lystskov																	
Rønne Plantage																	
c-31	Flere løvtræer – færre nåletræer	<p>Fortsætte med og udvikle på at udvide arealet med løvtræ og mindske arealet med nåletræer</p> <p>På nuværende tidspunkt er der en overvægt af nåletræ i Bornholms Regionskommunes skove. Status er at 60 % er dækket af nåletræ, hvorimod de tilsvarende 40 % er løvtræ. Typisk har løvtræet flere naturligt hjemmehørende organismer tilknyttet.</p> <p>I takt med at nåletræet skoves, tilplantes nogle af de arealer med løvtræ. Nåletræ plantes kun der hvor det skovbrugsmæssigt giver mening. Dermed laves der fortsat kvalitetstræ til lokale savværker og byggeriet.</p> <p>Ved afdrifter, altså hvor nåletræ bortskoves og løvtræ plantes, er det naturligt at indtænke punkt c-28 om skovbryn.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Skov ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Styrkelse af skovens naturindhold	Bemærkninger: Omlægning af drift sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer											
c-32	Naturnær skovdrift	<p>Fortsætte med og udvikle på at udvide arbejdet med naturnær skovdrift.</p> <p>Skovdriften i Bornholms Regionskommunes skove er siden 2007 i gang med en omstilling til naturnær skovdrift. Dette betyder at renafdrifter på sigt skal undgås og i stedet skal skoven bestå af blandede bevoksninger og mere robuste og stabile skovtyper i forhold til storme og ændrede klima. Det er også skovtyper der naturmæssigt indeholder langt større muligheder.</p> <p>Konvertering til naturnær skovdrift fortsætter.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Skov ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Styrkelse af skovens naturindhold	Bemærkninger: Omlægning af drift sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer											
c-33	Produktion af 100 % bæredygtigt lokalt træ	<p>Produktion af 100 % bæredygtigt lokalt træ.</p> <p>Træ som sælges fra Bornholms Regionskommunes skove er dobbeltcertificeret efter PEFC og FSC-skovstandard. Dette betyder at træet er 100% bæredygtigt produceret og med hensyntagen til naturen.</p>	2022 og frem	ED-VPA-Skov ED-VPA-Grønne områder NMF-Natur	Styrkelse af skovens naturindhold	Bemærkninger: Omlægning af drift sker afdelingsvis indenfor eksisterende ressourcer											

		<p>Træ er det ultimativt mest bæredygtige produkt i byggeriet. Træ oplagre CO₂ og kan erstatte stål og beton i byggeriet, som bidrager til klimabelastningen når det fremstilles.</p> <p>Mange træprodukter kan opskæres på lokalt savværk og forbruges i de øvrige dele af Bornholms Regionskommune (borde, bænke, trapper, hegn osv.)</p> <p>Dermed kan træet vokse lokalt i vores skove, det kan opskæres lokalt og slutteligt forbruges lokalt. Dette understøtter en bæredygtig tankegang.</p> <p>Det skal undersøges i hvilket omfang der kan produceres træ i kommunens skove som bruges lokalt i kommunen. Dette skal gøres under hensyntagen til lokale producenter af tømmer og kommunens indkøbsaftaler.</p>				
Naturpolitikken i planarbejdet						
c-34	Naturhensyn med fra starten	<p>Gennem ledelsesmæssigt fokus og kompetenceudvikling integreres Naturpolitikens visioner om "Mere Plads til Naturen" og "Vi handler bæredygtigt" som faste parametre i sagsbehandlingen, når BRK's planafdeling udarbejder lokalplaner.</p> <p>Det gælder i særlig grad, når BRK planlægger aktiviteter på egne arealer, eller når BRK selv er bygherre. Men også i sagsbehandlingen af sager udenfor de kommunale arealer kan fokus på naturhensyn i planarbejdet indarbejdes som fast rutine.</p> <p><i>Hænger særligt sammen med indsatsområdet "Mere Bynær Natur"</i></p>	<p>2022 og frem</p> <p>Der sættes i højere grad systematisk fokus på at indtænke natur og biodiversitet arbejds gange internt i BRK i både plan- og naturafdelingen. Indsatsen er til dels i gang og skal videreføres og udvikles.</p>	BRK-Plan BRK-NMF	Der integreres mere natur og større biodiversitet i fremtidige kommunale og private byggeprojekter på Bornholm.	Bemærkninger: Afholdes indenfor eksisterende ressourcer

KORTBILAG

Nr	Titel	Kort
c-1	Hammerhavn	 <p data-bbox="578 770 682 798">9000 m2</p>
c-2	Rasteplads ved Langebjerg	 <p data-bbox="578 1484 964 1512">Langebjerg ved Sandvig (7000 m2)</p>

c-3 Den Grønne Ring-
Snorrebakken

Snorrebakken, Rønne (66.000 m2)

c-4 NaturBornholm

Grønningen, Åkirkeby (81.500 m2)

c-5	Bornholms Kunstmuseum	 <p>Otto Bruuns Plads, Rø (50.000 m2)</p>
c-6	Analyse af naturtilstand	Intet kort
c-7	Arealer med potentiale	Intet kort
c-8	Biodiversitetspuljen på kommunale arealer	Intet kort
c-9	Rasteplads Bukkevejen	 <p>Bukkevejen, Åkirkeby (1500 m2)</p>

c-10	Trekant Helligdomsvej - Klemenskervej	 <p>1700 m²</p>
c-11	Trekant	Udgået
c-12	Græsflader Bobbevej- Helligdomsvej	 <p>3500 m²</p>

c-13 Vilde arealer på inaktive fodboldbaner

Klemensker stadion, lysbanen (8000 m2)

Østerlars stadion bane 2 (8000 m2)

Rønne stadion Nord, bane 10 (7000 m²) og Rønne stadion syd, bane 4 (10.000 m²)

c-14 Vilde arealer ved kommunens bygninger

Vestermarie Skole boldbane, Vestermarievej 16 (ca 1500 m²)

Nexø Børnehus, Industrivej 11. (ca 700 m2)

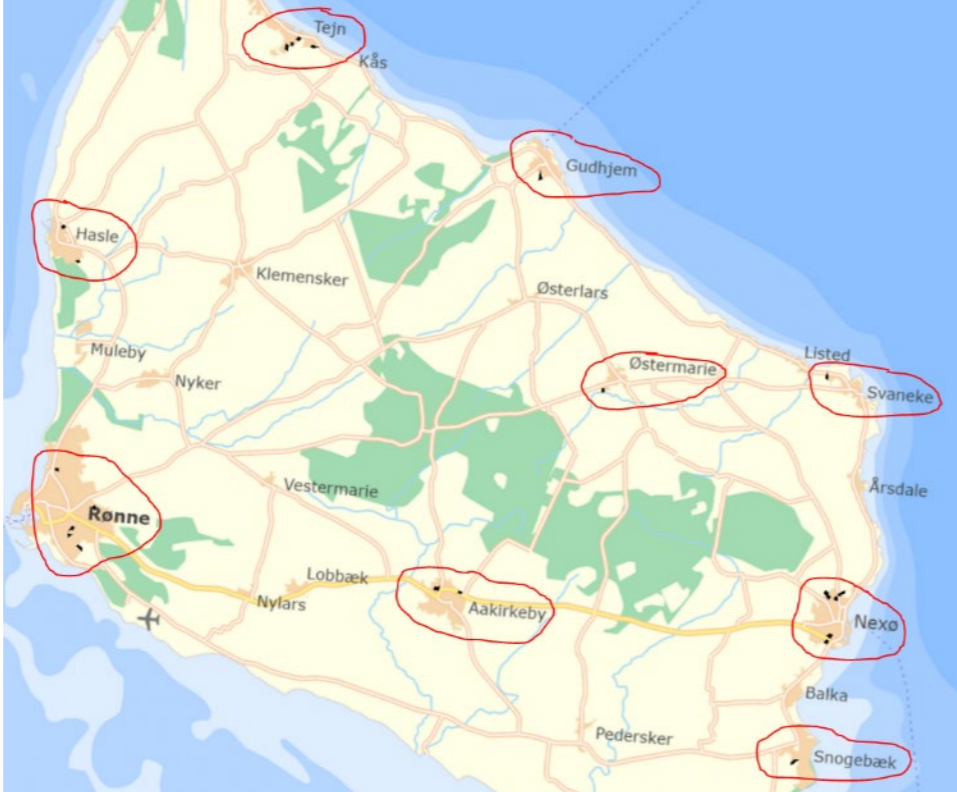
SACS Klintebo skovhus, Limensgade 5, Åkirkeby (ca 1000 m2)

10. klassescenteret, Vibegårdsvej, Rønne (ca 400 m²)

Rehabiliteringscenter Sønderbo, Sagavej, Rønne (400 m²)

c-15	Indgangsportal Åkirkeby	 <p data-bbox="575 758 1478 787">Nexøvej, Birgersvej og Doktorbakken, Åkirkeby (15.000 m2)</p>
c-16	Urørt natur i byerne	 <p data-bbox="575 1535 1478 1602">22 arealer på i alt 7,3 ha i Tejn, Gudhjem, Svaneke, Østermarie, Nexø, Snogebæk, Åkirkeby, Rønne og Hasle</p>
c-17	Flere små naturperler	Intet kort
c-18	Græsarealer med naturpotentiale	Intet kort

c-19	Vildt projekt Rønne Stadion Nord	 <p data-bbox="575 1060 682 1087">2050 m2</p>
c-20	Træpolitik	Intet kort
c-21	Kompetenceudvikling	Intet kort

c-22	Opsamling på 3 udvalgte skråninger	
c-23	Forøge biodiversitet langs veje og grøftekanter	Intet kort

c-24 Naturforbedring ved NaturBornholm

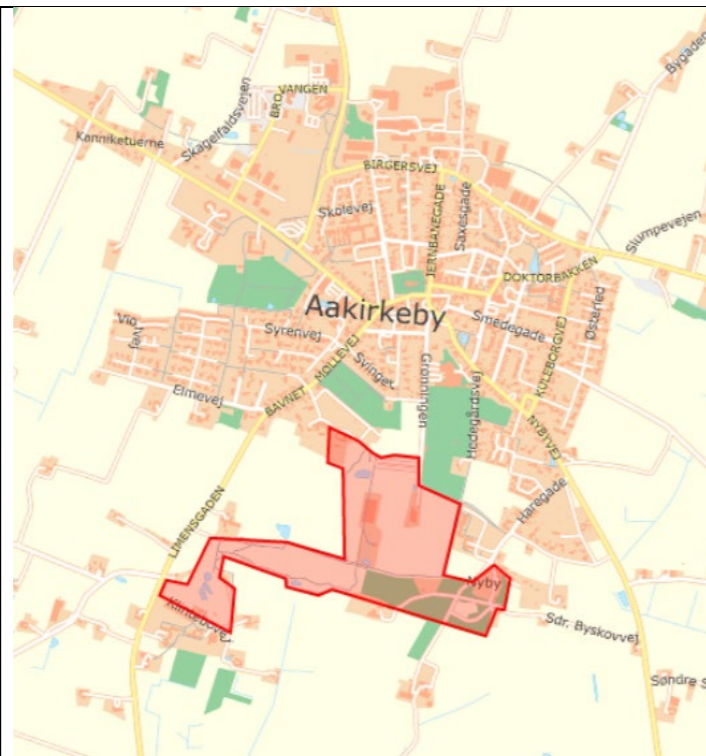
Grønningen 30, Åkirkeby (25.000 m2)

c-25 Grøn struktur i Rønne Syd

Rønne Syd kommende grøn struktur (56.000 m2)

c-26 NaturBornholm og Melstedgård

NaturBornholm, Åkirkeby (270.000 m2)

Melstedgård, Gudhjem (419.000 m2)

c-27	Dyreliv i Rønne Syd	
Sagavej, Peter Ipsensvej, Smedegårdsvej (240.000 m2)		
c-28	Lysåbne naturtyper, skovbryn og overgangszoner	
Storengen, Pedersker Plantage (66.000 m2)		
c-29	Dødt ved og veterantræer	Intet kort
c-30	Naturlig hydrologi	Intet kort
c-31	Flere løvtræer – færre nåltræer	Intet kort
c-32	Naturnær skovdrift	Intet kort
c-33	Produktion af 100 % bæredygtigt lokalt træ	Intet kort